

MAAK GROEN GAS UIT MESTVERGISTING MOGELIJK

Henri Bontenbal & Derk Boswijk

Korte samenvatting

Het CDA wil dat er wordt ingezet op de productie van groen gas uit mestvergisting. Als meer boeren groen gas produceren uit mest dragen ze daarmee bij aan het bereiken van de klimaat- en stikstofdoelen, het verduurzamen van het landbouw- en energiesysteem en het verkleinen van afhankelijkheid van aardgasimport. Om de productie van groen gas uit mest te stimuleren doen we een vijftal voorstellen:

1. Stel een helder doel voor groen gasproductie in de landbouw van tenminste 750 miljoen m³ in 2030 en ontwikkel een uitrolstrategie voor het aantal mestvergisters dat daarvoor nodig is.
2. Zorg ervoor dat de stikstofreductie die door mestvergisting wordt gerealiseerd ook wordt gevalideerd en meetelt in de stikstofboekhouding.
3. Stimuleer dat coöperatieve modellen voor de productie van groen gas door mestvergisting verder worden uitgerold en neem collectieve mestvergisting als aparte categorie op in de SDE++.
4. Maak een handreiking voor gemeenten met aanbevelingen en voorbeelden voor het inpassen van productie van groen gas door mestvergisting en participatie van omwonenden.
5. Zorg dat het in de landbouw geproduceerd groen gas ook op het gasnet kan worden ingevoerd. Een eerste stap daarbij is het in kaart brengen van de locatie-specifieke potentie voor groen gasproductie en de mogelijkheden voor invoeding van groen gas op het gasnet.

Groen gas

De productie van groen gas in Nederland kan een belangrijke bijdrage leveren aan het bereiken van de klimaat- en stikstofdoelen, het verduurzamen van ons landbouw- en energiesysteem en het verkleinen van afhankelijkheid van aardgasimport. Nederland heeft daarom als doelstelling een groen gasproductie van 2 miljard m³ in 2030. Momenteel bedraagt de groen gas productiecapaciteit slechts 220 miljoen m³ per jaar. Er is tien jaar nodig geweest om deze capaciteit op te bouwen. Voor Europa is het doel gesteld om in 2030 35 miljard m³ groen gas te produceren. In het Europese Actieplan Biomethaan worden de verschillende maatregelen aangekondigd om dat doel te halen, zoals o.a. het versnellen van de vergunningsverlening, innovatie en het gebruik van EU-(landbouw)fondsen voor groen gas. In het Biomethane Industrial Partnership werken overheden en bedrijfsleven samen aan het behalen van de Europese en nationale doelen.

De ambitie voor 2 miljard m³ in 2030 is niet haalbaar op basis van alleen het bestaande instrumentarium. Het kabinet ontwikkelt daarom een bijmengverplichting (conform het coalitieakkoord) waardoor de productie van groen gas sneller moet groeien. Daarnaast worden verbeterde ontsluiting van bestaande reststromen en een analyse van de inzetbaarheid en opschaalbaarheid van andere stromen die nu nog niet grootschalig worden ingezet door het kabinet genoemd als mogelijkheden om de groen gasproductie te vergroten. In het Programma Groen Gas¹ moet de opschaling van de groen gasproductie verder worden vormgegeven.

Het CDA ziet dat met een flinke intensivering van groen gasproductie door mestvergisting in de landbouw nog veel winst te behalen is. Vergisting is een bestaande en breed toegepaste techniek, terwijl andere technieken voor de productie van groen gas zoals vergassing nog in de opschalingsfase zitten. Momenteel wordt

¹ Kamerstuk 32813-1063

echter slechts een zeer klein deel van de mest gebruikt voor de productie van groen gas, minder dan 5%. Slechts een klein percentage van de agrarische bedrijven is namelijk groot genoeg om eigenstandig op rendabele wijze gebruik te maken van (SDE++) subsidies voor mestvergisting. Naar schatting wordt daarmee zo'n 750 miljoen m³ aan potentiële groen gasproductie onbenut gelaten. Dit terwijl de Nederlandse landbouw tegelijkertijd kampt met een mestoverschot. De mest die overblijft na vergisting kan verwerkt worden tot kunstmestvervanger, wat als voordeel heeft dat het goedkoper is dan kunstmest en dat de productie ervan ook een stuk minder vervuilend is voor het milieu.

Klimaat- en stikstofwinst

Mestvergisting kan bijdragen aan een betere benutting van de door de Nederlandse landbouw geproduceerde mest, de productie van groen gas en het verdienvermogen van onze boeren. Daarnaast is er ook een aanzienlijke klimaat- en stikstofwinst te bereiken door meer in te zetten op mestvergisting in de landbouw. Onderzoek laat zien dat (afhankelijk van de gekozen techniek) een reductie van de methaanuitstoot van ruim 80% en stikstofreducties tot wel 55% (melkveehouderij) en 80% (varkenshouderij) behaald kunnen worden.²

Om tot deze voordelen te komen is het wel van belang dat er een combinatie wordt gemaakt van een stalsysteem met dag-ontmesting, mestvergisting en stikstofstrippen. Hiermee kan het vergisten van mest een substantiële bijdrage leveren aan het behalen van de klimaat- en stikstofdoelen. Deze potentie blijft bestaan ook wanneer de veestapel krimpt als gevolg van boeren die stoppen, extensiveren of alternatieve verdienmodellen ontwikkelen.

² WUR, 2022: <https://edepot.wur.nl/576770>

Mestvergisting is niet, zoals soms wordt gesuggereerd, een methode om alles bij het oude te houden in de intensieve veehouderij. Omdat momenteel minder dan 5% van alle mest in Nederland wordt vergist, is er ook na de transitie van de landbouw nog ruim voldoende mest om groen gas mee te produceren.

Stimulering mestvergisting

Onze boeren kunnen een belangrijk onderdeel zijn van de groen gas-keten door het grote potentieel voor mestvergisting in de agrarische sector. Niet alleen kunnen boeren de mest waarvan groen gas wordt geproduceerd leveren, zij hebben ook belangrijke rol bij het gebruiken van het digestaat dat overblijft als product van de groen gasproductie door mestvergisting.

Het voordeel van een mestvergister is dat de mest, anders dan in een normale mestkelder, gasdicht is afgesloten. Daardoor worden de gassen die uit de mest vrijkomen opgevangen en niet verspreid in de omgeving. Een ander voordeel is dat het digestaat wat overblijft na de vergisting ook minder sterk ruikt dan mest.

Momenteel is groengas productie uit mest echter alleen bij een hoog aantal gehouden dieren rendabel. Hierdoor is mestvergisting vaak geen reële optie voor individuele boerenbedrijven. Om toch in staat te zijn om mest te verwerken middels mestvergisting en daarmee groen gas te produceren zijn op verschillende locaties in Nederland samenwerkingsverbanden van veehouderijen opgezet waarin op collectieve wijze op een centrale locatie groen gas wordt geproduceerd. Zo werken bijvoorbeeld in het Drentse Koekange veertien boeren samen om mest te vergisten en het biogas te vervoeren naar een centrale locatie, waar het opgewerkt wordt tot groen gas en wordt geïnjecteerd in het hoofdgasnet.

Het opzetten van zo'n collectief is tijdrovend en complex en deze samenwerkingsverbanden lopen ook tegen obstakels aan zoals de SDE++ systematiek die niet goed aansluit bij wat zij nodig hebben qua stimulering. Het CDA roept de regering daarom op om in te zetten op het versnellen en stimuleren van de uitrol van

initiatieven voor collectieve mestvergisting, daarbij in gesprek te gaan met bestaande collectieven over obstakels die moeten worden weggenomen, en om binnen de SDE++ een passende categorie voor collectieve groen gasproductie (door een samenwerkingsverband van veehouderijen) te introduceren.

Collectieve mestvergisting zal echter voor lang niet alle landbouwbedrijven een geschikte oplossing zijn. Zo is er in Veeningen een boer die zijn varkensmest vergist in samenwerking met een lokale energiecoöperatie. Het gas uit deze relatief kleine vergister wordt ter plekke geschikt gemaakt voor invoeding op het gasnet. Een mestvergistingsunit waarmee op boerderijschaal groen gas kan worden geproduceerd kan voor deze bedrijven mogelijk een interessante optie zijn, wanneer collectieve mestvergisting minder goed mogelijk is. Bij het grootschalig uitrollen van zo'n kleinere vergister kan er door standaardisatie en automatisering tevens voor gezorgd worden dat de (investerings)kosten dalen. Voorwaarde daarbij is wel dat ervoor gezorgd wordt dat de stikstofreductie die door het strippen van stikstof wordt bereikt zo snel mogelijk wordt gevalideerd en meetelt in de stikstofboekhouding, zodat er ook voor het investeren in de stikstofstripper een verdienmodel ontstaat.

Bestaande wet- en regelgeving (op lokaal niveau) vormt vaak nog een barrière voor de ontwikkeling van groen gasproductie in de landbouw. Regelgeving met betrekking tot het al dan niet toestaan van mestvergisting en de voorwaarden waaronder dat mogelijk is verschillen vaak per gemeente. Vanuit het Groen Gas Manifest dat onlangs in de provincie Fryslân werd gepresenteerd, wordt in deze provincie gewerkt aan een handreiking voor gemeenten om te kunnen komen te een meer uniforme set aan regels en een voorbeeldwerkwijze, met daarin aanbevelingen per vergistingsoptie. Het ontwikkelen van een dergelijke handleiding op landelijk niveau zou de ontwikkeling van groen gasproductie in de landbouw kunnen versnellen.

In de provincie Fryslân wordt daarnaast ook onderzoek gedaan naar het beter matchen van vraag en aanbod van groen gas op het gasnet, zodat groen gasproductie gestimuleerd wordt op de plekken waar het gasnet daarvoor het meest geschikt is. Het CDA vindt een dergelijk onderzoek op landelijk niveau ook zinvol, zodat de locatie

specifieke potentie voor groen gasproductie in de landbouw en de ruimte om dit gas in te voeden op het gasnet beter in beeld worden gebracht.

Voorstellen

- Stel een helder doel voor groen gasproductie in de landbouw van tenminste 750 miljoen m³ in 2030 en ontwikkel een uitrolstrategie voor het aantal mestvergisters dat daarvoor nodig is. Zowel collectieve als kleinschalige mestvergisting kunnen gestimuleerd worden vanuit het budget voor innovatie in de stikstofaanpak en vanuit de klimaatgelden (SDE++, energie-innovatiesubsidies, klimaatfonds). Beide geldstromen moeten bij elkaar worden gebracht in een slim opschalingsinstrument.
- Zet vaart achter de **validatie van de stikstofreductie** (ammoniak) die wordt bereikt door tijdens de vergisting van de mest ook stikstof te strippen. Zorg ervoor dat deze reductie wordt **gevalideerd en meetelt in de stikstofboekhouding**. Dit maakt het voor boeren aantrekkelijker om te investeren in een mestvergister, aangezien zij hier hiermee bijdragen aan het behalen van de stikstofdoelen op bedrijfsniveau. Zorg ervoor dat mestvergisting op de RAV-lijst komt te staan en wordt bestempeld als 'effectieve innovatie', zodat een ondernemer zekerheid heeft over de effectiviteit van de investering en deze later niet ter discussie komt te staan.
- Bekijk hoe **coöperatieve modellen voor groen gasproductie** door mestvergisting, zoals in Fryslân en Noord-Brabant, verder uitgerold kunnen worden in de rest van Nederland en ook kunnen aansluiten op het aardgasvrij maken van woningen/wijken. Neem **collectieve mestvergisting als aparte categorie op in de**

SDE++ (zolang de bijmengverplichting er nog niet is en eventueel in aanvulling daarop) en zorg voor voldoende budget in de categorie 'duurzame gassen' in de SDE++ (binnen de zogenaamde 'hekjes'). Zo kunnen ook boeren met kleinere bedrijven gezamenlijk groen gas produceren en wordt een groter deel van het potentieel aan groen gasproductie uit dierlijke mest benut.

- Stel een landelijke handreiking voor gemeenten met aanbevelingen en voorbeelden voor het inpassen van groen gasproductie door mestvergisting binnen hun ruimtelijkeordeningsbeleid en voorbeelden van participatie van omwonenden. Sluit daarbij, indien mogelijk, aan op de handreiking van Groen Gas Manifest voor Friese gemeenten.
- Brengen de locatiespecifieke potentie voor groen gasproductie en de mogelijkheden voor invoeding van groen gas op het gasnet in beeld, zodat het in de landbouw geproduceerd groen gas ook daadwerkelijk het gasnet op kan. Laat de netbeheerders de mogelijkheden van invoeding in kaart brengen en delen met de sector.